

Suurelle valiokunnalle

EU:n rahoituskehyskokonaisuuteen liittyvät valtioneuvoston kirjelmät E 73/2025 vp, U 61/2025 vp, U 62/2025 vp, U 73/2025 vp ja U 74/2025 vp.

Medialiitto kiittää eduskunnan suurta valiokuntaa mahdollisuudesta lausua valiokunnalle kirjallisesti EU:n rahoituskehyskokonaisuuteen liittyvistä valtioneuvoston kirjelmistä E 73/2025 vp, U 61/2025 vp, U 62/2025 vp, U 73/2025 vp ja U 74/2025 vp.

Medialiiton lausunto painottuu valtioneuvoston kirjelmään U 61/2025 vp. eduskunnalle. Kirjelmä koskee erityisesti ehdotusta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi AgoraEU-ohjelman perustamisesta vuosiksi 2028–2034 ("AgoraEU-ohjelma"). Esitämme kunnioittavasti kommenttimme kirjelmiin erityisesti riippumattoman journalismin, uutismedian elinvoiman, lukutaidon, mediakasvatuksen, sivistyksen, kansalaisten sananvapauden ja yleisön oikeuden vastaanottaa ammattimaisesti tuotettua toimituksellista tietoa kannalta.

Medialiiton pääviestit

- Medialiitto kannattaa AgoraEU-ohjelmaehdotusta, joka on erittäin tärkeä rahoitusohjelma kotimaiselle media-alalle ja erityisesti uutismedian elinvoimalle. U 61/2025 vp -kirjelmän pääviestit ovat kannatettavia.
- Komission "Eurooppalainen demokratiakilpi" -tiedonannon korostaman riippumattoman, vapaan ja itsenäisen median merkityksen tulisi näkyä Suomen kannassa EU:n rahoituskehyskokonaisuuteen.
- EU:n rahoituskehyskokonaisuuden, mukaan lukien AgoraEU-ohjelman uutisia koskevien erityistavoitteiden, osalta suuren valiokunnan tulisi korostaa, että tavoitteet on toteutettava "tiedotusvälineiden toimituksellista riippumattomuutta ja ammatillisia normeja kaikilta osin kunnioittaen".
- Rahoituksen hakemiseen ja hankeraportointiin liittyvää hallinnollista taakkaa tulisi vähentää erityisesti pieniltä toimijoilta – kansallisten yhteyspisteiden tärkeää roolia tulisi korostaa.
- Medialukutaidon asemaa tulisi vahvistaa AgoraEU-ohjelmassa.

- Paikallisen uutismedian rooli osallisuuden ja demokratian ylläpitämisessä olisi tunnistettava paremmin AgoraEU-ohjelmassa – EU-rahoituksen tulisi olla käytännössä saavutettavissa paikalliselle uutismedialle Suomessa.
- Riippumatonta tiedonvälitystä tuottavien oikeudenhaltijoiden tekijänoikeussuojan on säilyttävä suhteessa tieteelliseen tutkimukseen ja innovaatioihin – muussa tapauksessa riippumattoman tiedonvälityksen tuotannon edellytykset rapautuvat.
- Media-alalta on tarjolla erilaisia AgoraEU-ohjelmaan sopivia hankeaihoita Euroopan komission rahoitettavaksi.

Medialiitto kannattaa AgoraEU-ohjelmaa – U 61/2025 vp -kirjelmän pääviestit ovat kannatettavia

Medialiitto kannattaa EU:n komission AgoraEU-ohjelmaehdotusta erityisesti uutismedian kannalta. Medialiitto pitää erittäin hyvänä, että komissio kiinnittää huomiota vapaan ja riippumattoman journalismin ja uutismedian tukemiseen ja mahdollistaa merkittävää EU-rahoitusta uutismedialle ja journalismille.

AgoraEU-ohjelma on erittäin tärkeä rahoitusohjelma kotimaiselle media-alalle ja erityisesti uutismedian elinvoimalle. Medialiitto kiinnittää suuren valiokunnan huomiota siihen, että AgoraEU-ohjelma on EU:n rahoituskehyskokonaisuuden ainoa rahoitusohjelma, joka selkeästi pyrkii turvaamaan esimerkiksi eurooppalaisia perusarvoja ja demokratiaa sekä vahvistamaan kriiseihin varautumista luotettavan media- ja informaatioympäristön rakentamisen ja nykyisten kilpailukykyvaikutusten tehostamisen erityisesti audiovisuaalisella ja media-alalla avulla.

Suomen kannan, joka koostuu selvityksestä E73/2025 vp. ja sitä täydentävästä U 61/2025 vp -kirjelmästä, pääviestit ovat kannatettavia.

U 61/2025 vp -kirjelmään kirjatun tavoin Medialiitto pitää Suomen kannalta tärkeänä sitä, että AgoraEU-ohjelman rahoitusta voidaan kohdentaa muun muassa EU-lainsäädännön toimeenpanosta aiheutuvien kustannusten kattamiseen. Rahoitusta voidaan saada myös järjestöjen ja kansallisten viranomaisten yhteishankkeisiin. Tämä avaa Suomessa mahdollisuuksia esimerkiksi uuden poliittista mainontaa koskevan EU-lain toimeenpanon haasteisiin puuttumiseen ja vaalien näkyvyyden turvaamiseen tiedotusvälineissä. Asia on Suomessa erityisesti uutismedian, poliittisten puolueiden ja Valtiontalouden tarkastusviraston (VTV) intressissä.

EU:n komission tuki uutismedioille nykyisen, vuonna 2027 päättyvän budjettikauden Luova Eurooppa -ohjelman niin sanotun Monialaisen toimintalinjan tukien kautta on ollut esimerkiksi kotimaiselle uutismedialle, journalismille ja medialukutaidolle näkymätöntä. Voidaan sanoa, että vapaata, avointa demokraattista yhteiskuntaa ja sen

toimivuutta vahvasti tukevan uutismedian ja riippumattoman journalismin tuen tarpeita ei ole kunnolla tunnistettu Euroopan komissiossa aiemmin.

Komission ”Eurooppalainen demokratiakilpi” -tiedonannon korostaman riippumattoman, vapaan ja itsenäisen median merkityksen tulisi näkyä Suomen kannassa EU:n rahoituskehyskokonaisuuteen

Medialiitto pyytää kunnioittavasti, että suuri valiokunta korostaisi AgoraEU-ohjelman ja riippumattoman, vapaan ja itsenäisen median merkitystä osana EU:n rahoituskehyskokonaisuuteen. Suomen tulisi edistää jäljempänä esitettyjä parannusehdotuksia AgoraEU-ohjelmaan sen jatkovalmistelussa EU:n neuvoston kulttuurikomiteassa.

Eurooppalainen demokratiakilpi -tiedonanto ja Euroopan komission 10.9.2025 julkistettu median resilienssi-ohjelma tukevat hyvin vahvasti sitä, että uutismedian ja ammattimaisen journalismin toimintaedellytysten tukemiseen tulisi kiinnittää aktiivisesti huomiota ja varmistaa niiden elinvoima myös tulevaisuuden EU:ssa. Kysymys on vapaan, avoimen demokraattisen yhteiskunnan säilyttämisen peruspilareista.

Medialiitto ehdottaa, että suuri valiokunta myös korostaisi komission tapaan AgoraEU-ohjelman MEDIA+-lohkon uutisia koskevien erityistavoitteiden osalta, että tavoitteet on toteutettava ”tiedotusvälineiden toimituksellista riippumattomuutta ja ammatillisia normeja kaikilta osin kunnioittaen”. Tämä periaate on erittäin tärkeä.

Rahoituksen hakemiseen ja hankeraportointiin liittyvää hallinnollista taakkaa tulisi vähentää erityisesti pieniltä toimijoilta – kansallisten yhteyspisteiden tärkeää roolia tulisi korostaa

Medialiitto ehdottaa, että Suomi vaikuttaisi aktiivisesti siihen, että AgoraEU-ohjelman hakuprosesseja yksinkertaistettaisiin ohjelman jatkovalmistelussa. Medialiitto pyytää suurta valiokuntaa kiinnittämään asiaan huomiota.

EU-rahoituksen hakemiseen ja raportointiin liittyvä työmäärä, hallinnollinen taakka, on tyypillisesti mittavaa. Medialiitto kiinnittää valiokunnan huomiota siihen, että esimerkiksi lehdistön, kuten uutismedian, samoin kuin journalismin ja medialukutaidon edistämisen parissa toimivien järjestöjen sekä kansalaisjärjestöjen resurssit ovat rajallisia, usein jopa vaatimattomia. On vaara, että käytännössä hyvin tärkeät, esimerkiksi kansallisesti keskeiset mediakasvatusalan toimijat jäävät helposti rahoituksen ulkopuolelle runsaan hallinnollisen taakan ja byrokratian vuoksi.

Suuren valiokunnan tulisi myös korostaa kansallisten yhteyspisteiden tärkeää roolia ja sitä, että kansallisella yhteyspisteellä tulisi olla valmius ja riittävät resurssit tarjota aktiivisesti konkreettista tukea medialukutaidon ja mediakasvatuksen järjestöille sekä

muille media-alan toimijoille, joilla ei ole resursseja vaativiin ja monimutkaisiin EU:n rahoitushakuihin ja hankeraportointiin.

Suomen tavoitteena tulisi olla, että maamme uutismedian, journalismin ja lukutaidon edistämisen parissa toimivat järjestöt ja kansalaisjärjestöt sekä myös uutismedian toimijat pääsisivät AgoraEU-ohjelman hankkeineen rahoitukseen piiriin.

Medialukutaidon asemaa tulisi vahvistaa AgoraEU-ohjelmassa

Medialiitto kiinnittää suuren valiokunnan huomiota siihen, että medialukutaito - mukaan lukien journalismin tunnistaminen ja sen merkityksen ymmärtäminen - on keskeinen väline disinformaation, tekoälyväärennysten ja tiedonmanipuloinnin havaitsemisessa ja torjunnassa sekä sitä kautta demokratian vahvistamisessa. Medialukutaidolla ei kuitenkaan ole AgoraEU-ohjelmaehdotuksessa selkeää asemaa.

Medialiitto ehdottaa, että Suomi pyrkisi vaikuttamaan siihen, että medialukutaito (mukaan lukien journalismin tunnistaminen ja sen merkityksen ymmärtäminen) nostettaisiin AgoraEU-ohjelman jatkovalmistelussa omaksi painopistealueekseen, erityisesti nuorten ja ikääntyneiden ryhmien osalta. Medialiitto korostaa, että EU:ssa tarvitaan kattavaa, pitkäjänteistä rahoitusta lukutaidolle, koulutukselle, pedagogisille innovaatioille, opetusmateriaaleille sekä opettajien osaamisen kehittämiseksi.

Paikallisen uutismedian rooli osallisuuden ja demokratian ylläpitämisessä olisi tunnistettava paremmin AgoraEU-ohjelmassa – EU-rahoituksen tulisi olla käytännössä saavutettavissa paikalliselle uutismedialle Suomessa

Medialiitto ehdottaa, että Suomi pyrkisi varmistamaan AgoraEU-ohjelman jatkovalmistelussa, että AgoraEU-rahoitus olisi saavutettavissa myös esimerkiksi Suomen pienille, paikallisille uutismedioille, jotka ovat nykyisin erityisen haavoittuvia taloudellisen niukkuuden paineen alla. EU-ohjelmille tavanomaisen valtioiden rajat ylittämisen vaatimuksen käsitettä tulisi voida helpottaa tai muuttaa.

Medialiitto kiinnittää suuren valiokunnan huomiota siihen, että esimerkiksi Uutismedian liiton jäsenlehtikustantajayrityksistä yli 70 prosenttia ei kuulu lehtikonserneihin. Se tarkoittaa, että niiden henkilö-, osaamis-, teknologia- ja dataresurssit sekä tekoälyn tunnistamiseen ja hyödyntämiseen liittyvät resurssit ovat käytännössä varsin vaatimattomia.

AgoraEU-ohjelman 6 artiklaan kirjatut MEDIA+-lohkon uutisia koskevat erityistavoitteet ovat yleisesti ottaen kannatettavia. Niiden alla voisi rakentaa rahoitushankkeita, jotka olisivat omiaan tukemaan paikallista uutisjournalismia.

Medialiitto korostaa, että paikallisilla uutismedioilla, sanomalehdistöllä, ja myös paikallisilla radiokanavilla on tärkeä rooli osallisuuden parantamisen, yhteisöllisyyden, mediakasvatuksen ja demokratian kannalta. Ne ovat kuitenkin usein aliresursoituja.

Riippumatonta tiedonvälitystä tuottavien oikeudenhaltijoiden tekijänoikeussuojan on säilyttävä suhteessa tieteelliseen tutkimukseen ja innovaatioihin – muussa tapauksessa riippumattoman tiedonvälityksen tuotannon edellytykset rapautuvat

Medialiitto pyytää suurta valiokuntaa kiinnittämään Suomen neuvottelijoiden huomiota siihen, että uutismedian kustantajien ja muiden riippumattoman tiedonvälityksen keskeisten oikeudenhaltijoiden tekijänoikeussuoja ei heikkene, eikä sitä kierretä U 73/2025 vp -kirjelmässä kuvatun Horisontaalinen Eurooppa -ohjelman horisontaalisten periaatteiden vuoksi (artikla 5 kirjelmän sivulla 7). Asia liittyy erityisesti tekoälyä koskevaan tieteelliseen tutkimukseen ja tutkimuksen tulosten käyttöön markkinoille tarjottavissa innovaatioissa.

Kirjelmän mukaan Horisontaalinen Eurooppa -ohjelmassa ”edistetään avoimen tieteen käytäntöjä muun muassa varmistamalla tuloksia koskevien vertaisarvioitujen tieteellisten julkaisujen avoin saatavuus sekä tutkimusdatan ja muiden tulosten avoin saatavuus noudattaen periaatetta ’niin avointa kuin mahdollista ja niin suljettua kuin välttämätöntä’”. Medialiiton kokemuksen mukaan kirjaus korostaa tekijänoikeussuojan ja reilun kilpailun turvaamiseen liittyvää huolellisuutta. Avoimen tieteen varjolla ei voi EU:ssa vaarantaa riippumattoman tiedonvälityksen tuottajien, oikeudenhaltijoiden tekijänoikeussuojaa. Se olisi omiaan olemaan kohtalokasta.

Media-alalta on tarjolla erilaisia AgoraEU-ohjelmaan sopivia hankeaihioita Euroopan komission rahoitettavaksi

Medialiitto saattaa ohessa esimerkinomaisesti suuren valiokunnan tiedoksi valikoituja AgoraEU-ohjelman tavoitteisiin sopivia mahdollisia rahoitushankekokonaisuuksia, joiden toteuttaminen olisi omiaan tukemaan ja edistämään vapaan ja riippumattoman uutismedian ja journalismin toimintaedellytyksiä niin Suomessa kuin laajemmin EU:ssa – ja myös vahvistamaan demokratiaa Euroopassa. Yhteistä hankeaihioille on, että ne ovat pitkälti monistettavia, skaalautuvia EU-tasolle, ne tukevat AgoraEU-ohjelman ydintavoitteita – luottamus, osaaminen, innovaatio ja vastuullisuus – ja tarjoavat Suomelle hyvän mahdollisuuden profiloitua ohjelman valmistelussa ja tulevisissa rahoituksissa.

EU Newsrooms AI Sandbox

- Hankkeen avulla rakennettaisiin yhteisiä pelisääntöjä ja osaamista toimitusten tekoälykäyttöön.

- Hanke tukisi kotimaisten toimitusten kilpailukykyä ja loisi mallin, joka toisi suomalaiset uutismediat AI-innovaatioiden eturintamaan.
- AgoraEU-ohjelman viittaukset: digitaalinen transformaatio, osaamisen kehittäminen ja eettiset standardit.

Mediatunnisteet ja aitousmerkinnät

- Hanke vastaisi disinformaation ja generatiivisen tekoälysisällön tunnistamisen haasteeseen.
- Hanke mahdollistaisi suomalaisten toimijoiden vaikutusmahdollisuudet tekoälyn käytön merkitsemisen standardisoinnissa.
- AgoraEU-ohjelman viittaukset: mediataidot, läpinäkyvyys ja vastuullinen teknologian käyttö.

Responsible Media Index

- Hankkeella kehitettäisiin vastuullisuusmittaristoa, joka ohjaisi mainosrahoitusta luotettaviin medioihin, kuten esimerkiksi toimitukselliseen itsesääntelyyn (Suomessa <https://jsn.fi>) sitoutuneisiin tiedotusvälineisiin.
- Hanke vahvistaisi luotettavan journalismin tuottamisen liiketoimintaedellytyksiä ja lisäisi Suomen vaikuttavuutta EU-tason mittariston kehityksessä.
- AgoraEU-ohjelman viittaukset: mediavapaus, markkinoiden toimivuus, yhteiset mittarit.

Ulkomaisen vihamielisen informaatiovaikuttamisen, FIMIn (Foreign information manipulation and interference) tunnistamisen työkalujen kehittäminen

- Ulkomainen vihamielinen informaatiovaikuttaminen voi olla kriittinen uhka demokratialle esimerkiksi vaalien yhteydessä.
- Hanke keskittyisi ulkomaisen vihamielisen informaatiovaikuttamisen tunnistamiseen tarvittavien uusien työkalujen kehittämiseen aikana, jolloin generatiivisen tekoälyn käyttö nopeuttaa ja voimistaa vihamielisten toimijoiden vaikuttamistoimia.
- AgoraEU-ohjelman viittaukset: disinformaation ja ulkomaisen tiedonmanipuloinnin ja häirinnän havaitseminen ja torjunta.

Tietoisuuden ja ymmärryksen lisääminen journalismista ja uutisoinnista demokratian kulmakivenä esitutkinta- ja syyttäjäviranomaisten keskuudessa

- Hankkeen tavoitteena olisi kehittää ja sopia suosituksista rikosprosessien toimijoille, kuten erityisesti poliisille, poliisin esitutkijoille, ja syyttäjille siitä, miten esimerkiksi toimittajiin kohdistuvien vainoamisten ja muiden viharikosten viranomaiskäsittely tapahtuisi priorisoidusti ja tehokkaasti. Samalla varmistettaisiin tietoisuus journalismin merkityksestä demokraattiselle

yhteiskunnalle ja se, että rikosoikeusjärjestelmä suojelisi kaltoin kohdeltuja ja uhattuja journalisteja, eikä kiusaajia ja rikoksentekijöitä.

- Hankkeen esimerkkinä toimii hyvin Alankomaissa kehitetty hyvä eurooppalaisen parhaan käytännön malli (<https://persveilig.nl/about-us>).
- AgoraEU-ohjelman viittaukset: toimittajien ja uutismedioiden suojelu.

Medialiitto ry

Jukka Holmberg
toimitusjohtaja
Jukka.Holmberg@medialiitto.fi

Ismo Huhtanen
toimialajohtaja, uutismedia
Ismo.Huhtanen@uutismediat.fi

Medialiitto on media-alan ja graafisen teollisuuden yritysten edunvalvontajärjestö. Jäsenjärjestömmme ovat Aikakausmedia, Graafinen Teollisuus, RadioMedia, Suomen Kustannusyhdistys ja Uutismedian liitto. Yhdessä edustamme noin 600:aa yritystä uutismedian, aikakausmedian, kirjojen ja oppimateriaalin kustantamisen sekä painamisen, radio- ja tv-toiminnan ja jakelun alueilla. Jäsenyritykset työllistävät Suomessa suoraan noin 20 000 henkilöä, ja liiton edustamien toimialojen yhteenlaskettu liikevaihto on noin 3,1 miljardia euroa.